HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ופסקו. משעת החשבון של חומש הפקודים ואילך: [1] **טעמיה.** מוהיה כי יביאך והדר והעברת: **מלוה** זו. של בכורות שנשבילה תיכנס לארץ ולהכי סמכינהו רחמנא להדדי: **ואפכיתו נמי לרבי אלעזר.** ואמרינהו [2] ריש לקיש חזאי בחלוס [3] ומתרץ ליה למילתיה דריש לקיש והא ר' אלעזר תלמידו דר' יוחנן הוה: **א"נ.** הא דלא קדשו דקאמר ר' יוחנן היינו דלא הוצרכו לקדש אם רוצה להקריבן אינו צריך להקדישן כשאר בהמות חולין שהרי הן קדושין היו משעה שנולדו דהיינו נמי דלעיל[4] דלר' יוחנן קדשו בכורות במדבר: **בנשון רבו.** אע"ג דתרוייהו כי הדדי הוו פירושייהו אפ"ה קאמר ליה בנשון שלמדתיה: **קונטרוקוס.** שם שר: **בפרטן של לוים.** בגרשון כתיב (במדבר ג) שבעת אלפים וחמש מאות ובקהת כתיב (שם) שמונת אלפים ושש מאות הרי ששה עשר אלפים ומאה ובמררי כתיב (שם) ששת אלפים ומאתים הרי שנים ועשרים אלף ושלש מאות ובכללן כתיב (שם) כל זכר מבן חדש ומעלה שנים ועשרים אלף: [5] **מחציתו השקל בשקל הקדש.** לגלגלת ששת אלפים ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים הרי מאתים ואחד ככר וי"א מנה. ככר הוי ששים מנה ומנה מאה דינר שהן חמשה ועשרים סלעים ושקל דאורייתא הוי סלע. חשוב ס' פעמים כ"ה תמצא בככר אלף וחמש מאות סלעים שהן שלש אלפים חצי שקלים תמצא לשלש אלפים ישראל ככר כסף לשלש מאות אלף מאת ככר ששת מאות אלף ומאתים ככר ושלשה אלפים אלף וחמש מאות סלעים ולחמש מאות אינם ר"ן סלעים ולחמשים אינם כ"ה סלעים הרי אלף ות"ש ע"ה סלעים ערף סלעים ועשה מהן מנים מכל מאה סלעים חרבע מנים הרי לאלף סלעים מ' מנים ולחמש מאות סלעים עשרים מנים הרי ככר פשו להו רע"ה סלעים שהן אחת עשרה מנה: **מחצה שלם לא החזיר.** שהיה לו [6] לשלם מן המחצי שהיו הוא לא ככר ומחצי וחמש מנים ומחצי והוא לא נתן אלא מאה ככר כדכתיב מאת ככר. ואע"ג דכתיב (שמות לח) ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה ויש אומרים דיותר ממחצה החזיר אותו פסוק לא הזכיר אותו אשר שמתכוין היה לקנטרו בדברים: **כפול היה.** והיה בככר ק"כ מנים ובאותן מאה ככר הוו מאתים ככר [1] והאחד ככר וי"א מנה היו האלף וז' מאות [2] ועי"ש שעשה ויש לעמודים: **כמיב קרא אחרינא.** דלא כתיב ביה לקנא ולא קחשיב לכולהו: **אלימא** [3] **מייתי.** מהאי קרא גופיה שהרי [4] כיון [5] אלף ושבע מאות וע"ה יולא שבעים וחד מנה וא"נ לא מהדר [6] אלא כמה דכתיב מיהו הגך הוה ליה לקרא למימני בהו בככר וי"א מנה ולא מנאן אלא בפרוטרוטו בפרטי ולא עשה מהן כלל שיחשבם בככר ש"מ כפול היה: **לעולם איכא** [7] **לישאל אמאי לא מהדר** [8] מאתים ככר והא דאמרת אי לאו דכפול היה אמאי לא מנאנהו בככר לאו טעמא הוא דכללי שהגיעו למאה קחשיב בכללי ופרטי כגון אל ככר לא חשיב בכללי לפיכך מנאן בפרוטרוט: **ואלפים וארבע מאות שקל.** אלפים הוו פ' מנים לכל ק' ד' מנים ות' הוו ט"ז מנים הרי ל"ו מנים ולא מנאן אלא בפרוטרוטו והאי קרא חשיב פרטי בכללי דהכתיב שבעים ככר מדלא כתב ע"א ככר ושלשים ושמה מנים ש"מ כפול היה ועד דליהוו ק"כ מנים כ' הוי ככר: **פרטא רבה.** שבעים ולהכי קרי ליה פרט דלא הגיע למאה: **פרטא זוטרא.** כגון חד ככר: **והשקל עשרים גרה.** פסוק הוא ביחזקאל עשרים שקלים וגו' ממנה יהיה לכם. אלמא המנה [9] כ"ה סלעים: והא

ופסקו בשלמא ריש לקיש כדאמר (ו) טעם אלא לר' יוחנן מאי טעמא אמר ר' אלעזר [6]ר' יוחנן חזאי בחילמא דמילתא מעליתא אמינא אמר קרא לי יהיו בהוייתן יהו ורבי יוחנן והיה כי יביאך והעברת מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה לכדתנא [3]דבי רבי ישמעאל עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ אמר ליה רב מרדכי לרב אשי אתון הכי מתניתו לה אנן איפכא מתנינן לה רבי יוחנן אמר לא קדשו בכורות במדבר וריש לקיש אמר קדשו בכורות במדבר אמר ליה ואפכית נמי תיובתא ואפכיתו לה להא דרבי אלעזר א"ל לא קדשו (להו) לא הוצרכו ליקדש אי הכי היינו דידן קמ"ל [3] חייב אדם לומר בלשון רבו שאל קונטרוקוס השר את[7] רבן יוחנן בן זכאי בפרטן של לוים אתה מוצא עשרים ושנים אלף ושלש מאות בכללן אתה מוצא עשרים ושנים אלף [8] ושלש מאות להיכן הלכו א"ל אותן שלש מאות בכורות היו ואין בכור מפקיע בכור מאי טעמא אמר אביי דיו לבכור שיפקיע קדושת עצמו ועוד שאלו בגיבוי כסף אתה מוצא מאתים ואחת ככר ואחת עשרה מנה דכתיב [1]בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש וגו' ובנתינת הכסף אתה מוצא מאת ככר דכתיב [2]ויהי מאת ככר הכסף לצקת וגו' משה רבבם גנב היה או קוביוסטוס היה או אינו בקי בחשבונות נתן מחצה ונטל מחצה ומחצה שלם לא החזיר אמר לו משה רבינו גיזבר נאמן היה ובקי בחשבונות היה ומנה של קודש כפול היה הוי בה רב אחאי מאי קא קשיא ליה ויהי מאת ככר הכסף לצקת וגו' הנך לצקת ואינך בי גזא כתב קרא אחרינא [3]וכסף פקודי העדה מאת ככר וגו' ודקא"ל מנה של קודש כפול היה מנא ליה אילימא מיניה (3) שהרי כאן שבעים ואחד מנה [4]ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים ולא מנאן הכתוב אלא בפרוטרוט ואם איתא מאה ואחד ככר ואחת עשרה מנה מיבעי ליה אלא מדלא מנאן הכתוב אלא בפרוטרוט ש"מ מנה של קודש כפול היה ודילמא כללי קחשיב בכסרי פרטי לא קא חשיב בכסרי אלא מהכא [5]ונחושת התנופה שבעים ככר ואלפים וארבע מאות שקל שהרי כאן תשעים וששה מנה ולא מנאן הכתוב [6] אלא בפרוטרוט שמע מינה מנה של קודש כפול היה ודילמא פרטא רבה קא חשיב בכסרי פרטא זוטא לא קחשיב בכסרי [7]אלא אמר רב חסדא מהכא [6]והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם

קוביוסטוס. במקום אחר מוזין (דף נא:) פרש"י גונב נפשות ואין עניינו כאן [8] גבי גביית כסף ובפרק המוכר פירות (ב"מ דף נא:) גבי עבדים ומתם עבדים אינן גונבי נפשות ור"מ פרש משחק בקוביא והא דאמר [9] בבראשית רבה שלחני נא כי עלה השחר וכי גנב או קוביוסטוס אתה שאתה ממיירא מן השחר דרך משחק בקוביא להטמין עצמו לפי שמפסיד ממון בשחוק ומתחייב בהקפה: **ומחצה שלם לא החזיר.** לא הזכיר לו פסוק ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים אשר לקנטרו נתכוון:

מנא ליה. [1] פירוש יש לו לדקדק דבר זה מתוך מה אמרה מלבד קושיא זו: **הרי כאן שבעים ואחד מנה.** ולא מנאן הכתוב [2] אלא בפרוטרוט: **ומנה של קדש כפול היה.** אבל שקלים של חול ושל קדש שוין היו ות"ת מכל מקום למנייהו במנין [3] ולימא ל"ה מנים וחצי וכן בסמוך דקאמר שהרי כאן ל"ו מנים היה לו לומות במנה ולימא ארבעים ושמנה מנים והוי המנים טפי אלא י"ל דמשקל של מנה לא היה עדיין בימי משה ולא משתמיט קרא בתורייתא דלכתוב מנה תדע דכפ"ק דכתובות (דף י:) גבי אלמנה אמרי' נקראת אלמנה על שם מנה דעתידי רבנן דמיתקני לה כתובה מנה [4] ומי כתב קרא לעתיד ואמאי לא דייקי' [5] כתובה אלמנה דאורייתא אלא ודאי לפי שלא היה מנה בימי משה: **והשקל עשרים גרה.** היינו מענין כדמתרגם כ' מענין אלא ותימה [6] האמר אלא ד' דינר ושם מעה כסף דינר אלמא איכא כ"ד מענין בסלע ופר"ת שתי פעמים הוסיפו על המשקל בימי יחזקאל היה שקל עשרים גרה הוסיפו שתות על מנה של קדש שבתחלה היה בו י' סלעים עשאוהו של קדש ששים אבל על השקל לא הוסיפו [7] ובימי חכמים חזרו והוסיפו על השקל שתות מלבד תוספת שבתחלה שהיה של עשרים ועשאוהו של כ"ד והשתא לפר"ת כשנתוסף בימי יחזקאל נעשה מנה של קדש גדול יותר מכפלים משל חול דשל חול נעולם כ"ה סלעים והס עשו של קדש ס' סלעים ובימי חכמים כשהוסיפו על סלעים ממילא נתוסף מנה של קדש ושל חול [8] וה"פ קרא דיחזקאל והשקל עשרים גרה כלומר מאותם שקלים שהיו בתחלה עשרים גרה יש במנה של עכשיו [9] ששים אבל משקלים של עכשיו שנעשו כ"ד לית ביה אלא תמשים בשל קדש וכ"ה של חול:

עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם. מה שלא מנה הכתוב בנת אחת ששים שקלים המנה וכן לחלקו בענין זה יש לפרש לפי [10] (דלמרת) שעניני משקלות היו במקדש משקל אחד היה במקדש של עשרים שקלים בה שוקלים שלש מנה של קדש אחר שנתוסף [11] (של קדש) אחד משמות ומשקל

1. בְּקַע לְגֻלְגֹּלֶת מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכֹל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁשֶּׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: שמות לח כו
2. וַיְהִי מְאַת כִּכַּר הַכֶּסֶף לְצָקֹת אֶת אַדְנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אַדְנֵי הַפָּרֹכֶת מְאַת אֲדָנִים לַמְּאַת הַכִּכָּר כִּכָּר לָאָדֶן: שמות לח כז
3. וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאַת כִּכַּר וְאֶלֶף וְשֶׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים שָׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: שמות לח כה
4. וְאֶת הָאֶלֶף וְשֶׁבַע הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וָוִים לָעֲמוּדִים וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וְחִשַּׁק אֹתָם: שמות לח כח
5. וּתְרוּמַת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כִּכָּר וְאַלְפַּיִם וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל: שמות לח כט
6. וְהַשְּׁקֶל עֶשְׂרִים גֵּרָה עֶשְׂרִים שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וַחֲמִשָּׁה שְׁקֶל הַמָּנֶה יִהְיֶה לָכֶם: יחזקאל מה יב

רבינו גרשום

בכורות במדבר ולא פסק קדושה. וה"ל אמר [קדשו ופסקו אף] דכתיב פקוד [מ"מ] קדשו ופסקו: בשלמא לר"ל. דאמר קדשו ופסקו כדקאמר טעמא דכניסתן לארץ ישראל קדשו בכורות אלמא דקדשו במדבר ופסקו: אלא לר' יוחנן. דאמר לא פסקו מאי טעמא: ר' יוחנן חזאי בחילמא הילכ' מיסתייגא מלתא דמפרישנא טעמא שפיר אמר קרא והיו בהווייתן יהו דקדשו ולא פסקו: שבשבילה תיכנס לארץ. בזכות שתקיימה: ואפכיתו נמי תיובתא. דקאמר איתיבה ר"ל לר' יוחנן ואפכיתו נמי להא דר' אלעזר דאמריתו ר"ל חזאי בחלמא: א"ל. לא מפכינן דהכי קא משמע לן ללישנא דידן. מאי לא קדשו דאמר ר' יוחנן לא הוצרכו ליקדש בכורות במדבר שהרי קדשו בכורות במצרים ולא פסק קדושה לעולם: אי הכי היינו לישנא דידן. אין הכי נמי. אלא הא דאפכינן משום דחייב אדם לומר בלשון רבו: בפרטן של לוים. היכא דקא חשיב בני גרשון ובני קהת ובני מררי וכשתצטרף חשבון' את מוצא כ"ב אלפים וג' מאות: ובכללו. היכא דקא חשיב להו ביחד אינם אלא כ"ב אלפים: דיו לבכור לרי שיפקיע קדושת עצמו: בגיבוי הכסף. כשגבן מכל אחד מחצית השקל וכשתצרפם עולה חשבונם מאתים ואחד ככר ואחד עשרה מנה. כיצד המנה הוא כ"ה שקלים שהוא מאה דינרין. ומאה מחצית שקל הן ב' מנים. נמצא שלשת אלפים מחצית שקל הן ס' מנה שכך הוא ככר של הקדש ס' מנה דילפינן לה מקראי דלקמן דכך הוא הכסר מן מאת ככר ומן שבעים ככר. ומזה תוכל להבין כששלשת אלפים עושים ככר אחת כך שלש מאות אלף עושין ק' כסרים ושש מאות אלף מאתים כסרים. והיינו דקאמר מאתים ואחד ככר. וחמש מאות וחמשים מחצית שקלים הן י"א מנה ובנתינת הכסף היכא דעשה חשבון לישראל אי אתה מוצא אלא מאת ככר: או קוביוסטוס. גונב נפש: לבזות עצמו נתכוון ומחצה שלם לא החזיר דעדיין חסר חצי מכסר האחד וי"א מנה: ומנה של קדש כפול היה. של מאתים דינר. ומאתים ככר הוו ק' ככר ואחד ככר וי"א מנה כיון שלא היה בהן כדי ככר כפול של קודש לא מנאו הכתוב לא אמר אלא ויהי מאת ככר הכסף והכסר וי"א מנה הן אלף שקלים שלמים [ושבע מאות וע"ה] דכתיב ואת האלף וכו': מאי קא קשיא. לרבן יוחנן בן זכאי ומאי דוחקיה דאהדר ליה מנה [של קודש] כפול היה לימא ליה הנך מאת ככר דאמר קרא הוו לצקת ואידך שארא בי גזא הוה מנה: לא הוה יכיל

1. בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש. הוה ר"ל דאלמלא הוה מנה אלא בפרוטרוטו ולא הוה מנאו הכתוב אלא בפרוטרוטו ולא הוה מנאו הכתוב אלא בפרוטרוטו ולא הוה מנאו הכתוב